

Centralregistrering 11-2

Kort vejledning til Fund og Fortidsminder, Registrator-site Version 1

Indholdsfortegnelse

- 1.0 Om vejledningen
- 1.1 Quick start, oprettelse af lokalitet og indsendelse af budget til forundersøgelse
- 2.0 Grøn menubjælke, download
- 3.0 GIS. Arbejde med kort og lokaliteter
- 4.0 Søgning, enkel og avanceret
- 5.0 Lokalitet hovedskærm, orientering
- 6.0 Lokalitet, definition og oprettelse
- 7.0 Identiteter og administrative data, subskærme
- 7.1 Andet ID
- 7.2 Stednavne
- 7.3 Position
- 7.4 Fredning
- 7.5 Formidling
- 7.6 Tilstand
- 7.7 Relationer mellem lokaliteter
- 7.8 Gl. Ejendom
- 8.0 Anlæg, transportmidler, relationer
- 9.0 Begivenhed
- 9.5-7 Vedhæftede dokumenter
- 9.8 Tilsynsresultat
- 10.0 Genstande
- 11.0 Analyse
- 12.0 Journaler
- 13.0 Litteratur
- 14.0 Digital dokumentation
- 15.0 Arkivdokumentation

1.0 Om vejledningen C 11-2

Vejledningen til registrator-sitet er først og fremmest en kortfattet gennemgang med praktiske tips til brugen af de enkelte skærme, tekster, aktiveringsknapper o.a.

Til vejledningen hører et bilag med illustrationer af alle skærbilleder med referencer til punkter i vejledningen samt øvelser i de mere komplicerede operationer.

Vejledningen er 1. version, 22. april 2010, og ændres løbende i takt med ændringer af systemet.

Punkterne i vejledningen er samtidig links til Kulturarvsstyrelsen hjemmeside til

indholdsfortegnelsen i de egentlige manualer, hvor baggrund og regler uddybes. Jvf: link til C11-2 (PDF) <http://www.kulturarv.dk/index.php?id=4354>.

Det kan dog betale sig at downloade rapporter i serien "Centralregistrering" (C 11-1,-2,-3) med bilag for de registratorer, der jævnligt skal bruge systemet. Det er langt hurtigere at have manualerne ved arbejdspladsen under registreringen, fremfor at skulle vente på opslag på en webside, for derefter at bladere ned til det aktuelle emne. Især "Centralregistrering C11-1, Klassifikation af kulturhistoriske anlæg", 2008, indeholder hyperlinks mellem ordlister og udførlige definitioner af hoved- og undergrupper(anlægstyper).

"Centralregistrering C 11-3, Dataindhold", 2010, uddyber baggrund for data og sammenhænge, herunder omlægning fra DKC til FF.

Adgangen til databasen via registrator-sitet styres af et system af rettigheder for brugere inddelt i henholdsvis administratorer, central- og lokalregistratorer, samt gæster med særlige rettigheder til at læse data.

Som registrator har du gennemgået et kursus i FF med hovedvægten lagt på orientering i at arbejde med systemets GIS og de centrale datagrupper omkring *Lokalitet, anlæg og begivenheder*. Der er mange skærme og detaljer, og indtil man bliver rutineret, er det nødvendigt at bruge vejledningen og dens links til manualen for at undgå fejl og opnå *best practise*. Til de fleste datagrupper arbejdes der ud fra et sæt faste stamdata, som registrator skal vælge fra i combobokse, men for at minimere systemets svartider er valideringer iøvrigt holdt på et minimum. Dette stiller så til gengæld større krav til registratoren, der med forskellig baggrund og behov skal arbejde for at vedligeholde ensartede principper og dermed sikre basens fortsatte værdi som administrations- og vidensgrundlag.

Brugerne kan så med rette spørge om sikkerhed og kvalitetskontrol med data. Dette ligger i hænderne på enkelte administratorer med mange års erfaring, der som "controllers" foretager systematiske tjek og stikprøver af basens indhold.

Link til vejledninger C11-1 – 3 med manualer (PDF) <http://www.kulturarv.dk/index.php?id=4354>

1.1 Quick-start, oprettelse af lokalitet og indsendelse af budget til forundersøgelse

1. Åben FF og vent til systemet har udfyldt kortet i midterkolofonen med punkter

1a) Hvis registrator kender stednr eller sognenavn (pkt. 6.2):

- b- Indtast enten de første 4 cifre af stednr eller stednavn og vent til svar i liste
- c- Vælg fra comboboks, tryk på søg-knappen
- d- Markér én af lokaliteterne i listen. Højreklik og overfør denne til kortet
- e- Find stedet på kortet for afsætning
- f- Gå til vejledningens punkt 3.41 (underpkt.1-4), vælg målestok og slå evt. mgl. lag til kortet
- g- Dobbeltklik på stedet for afsætning og udfyld stednavn-boks
- h- Efter klik på Opret-knap åbnes lokalitet-oversigtskærm
- j- Åben begivenhed i venstre kolofon med klik på trekant-ikon
- k- Dobbeltklik på begivenhed (markeret med blå), opdater begivenhed til aktuelle data
- l- Klik på "Budget"-knappen og udfyld vedhæftede dokumenter, jvf. 9.5.1 ff.

1b) Hvis registrator ønsker at gå direkte til kortområde:

- Træk en firkant om det ønskede område
- Zoom ind og find stedet for afsætning
- følg ovenstående procedure f-l

Denne procedure indebærer senere opfølgning på lokaliteten med opdatering af begivenhed med tilhørende fritext og tilknyttede personer, samt anlæg. Endvidere vil det i de fleste tilfælde indebære oprettelse af et areal til punktet, jvf. 3.43, anlæg jvf. 8.1.2 ff., begivenheder jvf. 9.1 ff.

FUND OG FORTIDSMINDER

Menuer i grøn bjælke, jvf. bilag s.2-3

2.0

2.1 SØG OG REDIGER, jvf. 2.2 og 4.0 ff.

2.1.1 FORUM

Registratorernes interne side til meddelelser, evalueringer o.a.

2.1.2 KONTROLRUM

Adgang kun for administrator til kontrol af ændringer i basen

2.1.3 MIN SIDE

Indeholder bl.a. registratorernes gemte søgninger

2.1.4 DOWNLOAD

- **GIS udtræk** for alle med adgang til FF. Bruger kan downloade fortidsminder fra alle kommuner eller fra den enkelte kommune. Der skal afkrydses:

Geometritype : (punkter, arealer)

Format : (MapInfo Tab, ESRI Shapefile, CSV)

Referencesystem : UTM32N/ETRS89, UTM32N/WGS84

TIPS: Undlad at downloade alle kommuner i CSV format . Filen bliver for stor til at kunne åbnes i et regneark.

2.15 VEJLEDNINGER

Vejledninger indeholdende manual til registrering, baggrund mv. linker direkte til Kulturarvssyrelsens hjemmeside <http://www.kulturarv.dk/>

2.2 **SØG OG REDIGER** menu åbner oversigtskærm med venstre kolofon til søgninger, midter kolofon til kort/lister og højre kolofon til GIS medier.
jvf. 4.0 ff

2.3 **Lokalitet** subskærm (opret lokalitet uden koordinater), jvf. 6.2.1

2.4 **Enkel søgning** subskærm

Indeholder felter til søgekriterier på en eller flere lokaliteter ud fra div. typer af identifikation, administrative tilførsforhold, anlæg, eller indhold af fritekst. Når disse kriterier er valgt kan søgningen indsnævres med et eller flere kriterier på Lokalitetstypen, jvf. 5.3

2.5 **Kort** subskærm

Kan udvides ved aktivering af knapperne << eller >> øverst i grå bjælke. Ved start af systemet vises hele Danmark med alle lokaliteter som små prikker. Ved aktivering af fanen efter en søgning vises lokaliteterne på kort i målestok 1:725.670 markeret med gult, hvorefter man kan zoome ind, jvf. 3.0 ff

2.5.1 **Liste** subskærm

Resultat af søgning (kriterier valgt i venstre kolofon) vises som liste samt antal hits. Data i kolonnerne: Systemnr, Stednr, Loknr, Stednavn, Fredningsnr, Anlægstype, Datering, Stedfæstet, kan sorteres i stigende eller faldende orden. Samme værktøj kan slå kolonner til og fra, og alle kolonner vises ved aktivering af knapperne << og >>. Kolonnen med datering er blot en grovdatering "Hovedperiode".

2.5.5 **Overfør en lokalitet fra liste til visning på kort**:

Marker posten og højreklik (vis på kort). Derefter åbnes et kortvindue i målestok 1:5.669 med lokaliteten markeret med gul cirkel omkring signatur. Målestok kan ændres med lokaliteten i focus og markeringen bibeholdt.

2.6 **Print søgeresultat** subskærm

Åbner en præformateret udskrift som listen ser ud samt en printermenu

2.7 **Download søgeresultat** subskærm, se bilag s. 4, 8-12.

Format : vælg filformat

Referencesystem: UTM-koordinater

E-mail adresse: destination for søgeresultatet

2.8 **Kortlag** subskærm, jvf. 3.04 ff

2.9 **Signaturforklaring** subskærm jvf. 3.53

- 3.0 **GIS** i FF-systemet omfatter det danske land- og søterritorium, som dels dækkes af et sæt forskellige kort (kortlag), dels en inddeling i administrative "stednummer-polygoner." I kortvinduet vises lokaliteter som resultat af søgninger, samt baggrund for videre arbejde med lokaliteter. Der kan navigeres og arbejdes med punkter, arealer og linier via menubjælken over kortvinduet, jvf. 3.4 ff
TIPS: Bruger advares mod at slå flere kortlag til i et kortvindue og derefter zoome ud til stor målestok eller hele Danmark. Browseren vil i de fleste tilfælde "gå ned" og sætte systemet i fejltilstand. I så fald skal der genstartes eller "refresh" med tast F5
I bunden af kortvinduet findes:
- 3.01 **med liste over faste målestoksforhold**, som styrer lokaliteters visning med signaturer. I målestok > 1:11.339 vises ikke-fredede lokaliteter med blå udfyldte cirkler, de fredede lokaliteter med rødt. De "rigtige" signaturer med form og farve vises fra målestok 1:11.339 og mindre.
- 3.02 **Gemte views.** Gemmer aktuelt kortvindue.
- 3.03 **Indstillinger.** Der kan vælges målestok eller koordinatvisning
- 3.04 **Kortlag** subskærm i højre kolofon.
Der er 4 lag hvorfra kort kan vælges og kombineres. Afhængig af målestok markeres afkrydsningsfelterne, eller de er "ghosted". Desuden kan kombinationer af baggrundskort og historiske kort vises samtidig med overblændingsfunktion.
TIPS: Begræns valg af kortlag til så få som muligt af hensyn til systemets svartider.
> Kulturarv
- 3.05 **Fortidsminder** vises med blå og røde runde signaturer fra niveau > 11.339 og med rigtige signaturer < 22.677. Fortidsminder kan i systemets 1. version desværre først fravælges fra niveau 11.339 og mindre, hvilket gør orientering i de øvrige kortinformationer besværlige.
- 3.06 **Arealer** omkring fortidsminder. Farve efter lokalitetens datering.
- 3.07 **Linier** knyttet til et fortidsminde. Typisk kanaler og veje.
- 3.08 **Beskyttelseslinier** omkring fredede fortidsminder vises som cirkler med 100 m radius udfyldt med rødt. Radius er beregnet fra centrum af fortidsmindet.
- 3.09 **Labels** er lokalitetsnr
- 3.10 **Kulturarvsarealer** er arealer med særlig beskyttelse vises med gul farve
- 3.11 **Beskyttede sten- og jorddiger.**
Data er hentet fra KMS "Danmarks Miljøportal" (uden labels) <http://www.miljoportal.dk/>
- 3.12 **Fredede bygninger** vises med rødbrun signatur
> Administrative grænser
- 3.13 **Kommunegrænser** vises med mørk grå farve
- 3.14 **Sogn-/Farvand.** Grænser fra stednr-polygoner vises med blå farve
- 3.15 **Lave målebordsblade** vises med sorte grænser og numre
- 3.16 **Matrikel** vises med sorte matrikelgrænser og numre.
- 3.17 **Ejerlav** vises som navne med sort skrift på gult underlag
- 3.18 **Ansvarsområder** vises med røde grænser og navnet på det ansvarshavende museum med rødt ca. midt i kortvinduet
- 3.19 **Tilsynsområder** vises med grønne grænser og navn på området's tilsynsmuseum (der er 10 tilsynsmuseer).
- 3.20 **Lokalplaner** (Vedtagne) vises som arealer med numre og forskellig farve, som refererer til kommunens planer
- 3.21 **Lokalplaner** (Forslag) vises som sortskraverede arealer eller linier med numre, som refererer til kommunens planer.

> Baggrundskort

- 3.22 [Vejkort](#) er systemets faste baggrundskort som ikke kan fravælges, men som automatisk bliver ghosted ved valg af baggrundskort eller historiske kort.
- 3.23 [Topografisk kort 1:200.000](#)
- 3.24 [Topografisk kort 1:100.000](#)
- 3.25 [Topografisk kort 1:50.000](#)
- 3.26 [Topografisk kort 1:25.000](#)
- 3.27 [Topografisk kort 1:10.000](#)
- 3.29 [Luftfoto](#) er seneste udgave af luftfotos fra KMS

> Historiske kort

- 3.30 [Høje målebordsblade \(1842-99\)](#) dækker ikke Sønderjylland syd for grænsen indtil 1920
- 3.31 [Lave \(målebordsblade 1901-71\)](#)
- 3.32 [4 cm kort \(1970\)](#)
- 3.33 [4 cm kort \(1992\)](#)
- 3.34 [Luftfoto \(1954\)](#)
- 3.35 [Luftfoto \(1999\)](#)
- 3.36 **Gennemsigtighed:** styrer overblænding mellem vejkort og andre kort. Sidst valgte kortlag "ligger øverst" som det gennemsigtige. Skyderknappen bestemmer grad af gennemsigtighed.

3.4 Navigere og arbejde med objekter i kortvindu

Menubjælken over kortvinduet indeholder en række knapper, hvor af de fleste først er aktive i zoom-niveau 2.835. I rækkefølge fra venstre mod højre:

[Panorer kortvindu](#)

[Zoom ind med rektangel](#)

[Zoom ud med rektangel](#)

[Zoom ind trinvist](#)

[Zoom ud trinvist](#)

[Vis hele kortet \(med alle lokaliteter\)](#)

[Afstandsmåler med linie](#)

[Mål areal med polygon](#)

[Tegn en rektangel](#) som beholdes som "Fokusområde" uanset panorering udenfor kortvinduet

[Information](#). Ved aktivering vælger bruger derefter en lokalitet i kortet. Klik her aktiverer en infoboks med oversigtsdata. "Møtrikken" foroven i boksen åbner lokalitetskærmen.

[Vælg lokalitet](#) + klik i punktsignaturen som skifter til gul farve. Derefter vælges andre funktionsknapper:

3.41 **Skabe ny lokalitet punkt** (knap). Jvf. iøvrigt øvelser i bilag s. 15 ff.

1) Først sættes kortets målestok til 1:2835, og samtlige punkter og arealer skal være slået til fra kortlag. Desuden er Sogn/Farvandsgrænser slået til.

TIPS: Ved oprettelse af marine lokaliteter i farvandsområder langt fra kystlinien kan det betale sig at starte ude fra en målestok, hvor hele området kan overskues, for derefter at zoome ind til 1: 2835.

2) Dernæst placeres mus i pågældende sted i kortet. Ved klik afsættes en gul signatur i punktet og der vises en boks med information om x- og y-koordinater samt obligatoriske felter.

3) **Stednavn** indtastes. Enten fra den foreliggende dokumentation (med årstal for denne) eller blot et stednavn fra kortet med kortets seneste udgivelsesår. Vær opmærksom på, at stednavne normalt refererer til begivenheder og samtidige data, jvf. 7.2 ff.

4) Efter klik på [Opret](#) åbnes lokalitetskærmen til videre input af data, jvf. 7.0 ff.

Lokaliteten er nu oprettet som "administrativ" og "upubliceret" med minimum af data, herunder én begivenhed og en fritekst "Afventer data". Lokaliteten kan kun ses af brugere

med registrator- rettigheder, ikke på Oversigt-sitet før status ændres til "publiceret", jvf. 5.4. Ved at gå tilbage i kortet ses lokaliteten afsat med sort signatur mrk. "A", som betyder administrativ.

5) **Annuler** sletter de indtastede data og subformen lukkes med x i hjørnet af denne.

- 3.42 **Ændre lokalitet punkt** + klik i punktet, hold "fast" og træk punktsignaturen hen på ny position og "slip". Derefter gemmes ændringen med klik på knappen . Hvis lokaliteten flyttes henover en sogne- eller farvandsgrænse ændres identitet til nyt sted- og lokalitetnr uden varsel. Hvis en fredet lokalitet flyttes skal målebordsgrænser først være slået på. Hvis flytningen er henover en grænse ændres fredningsnummeret, også uden varsel. Derfor skal målebords- og Sogn/Farvandsgrænser være slået til.
- 3.42.1 Ved ændring af identitet opretter systemet automatisk en post i tabellen Andet_ID, som kan ses på Andet_ID subskærmen, jvf. 7.1
- 3.43 **Vælg lokalitet areal**. Derefter er andre funktionsknapper til arealoperationer aktive. Klik på arealet og klik på den ønskede knap til næste operation.
- 3.44 **Skabe nyt areal**. Vælg først knappen "Vælg lokalitet" + klik på lokaliteten. Placér mus i kortet, hvor det første hjørne i forhold til lokalitetens punkt skal ligge. Klik her og klik de øvrige hjørner ind i den valgte polygon. Afslut med dobbeltklik. Derefter markeres arealet med gul farve. Efter klik på skifter arealet til farven i overensstemmelse med lokalitetens datering. Der kan tegnes flere arealer til samme punkt på samme måde.
- 3.45 **Skabe hul i areal**. Klik i arealet og klik de enkelte hjørner ind som polygon inde i arealet. Afslut med dobbeltklik. Det udskårne hul vises med hvid farve. Afslut med .
- 3.46 **Ændre areal** + klik på arealet. Areal + hjørnepunkter vises. Tag fat i det hjørnepunkt som ønskes flyttet, træk hen til ny position og . Man kan ikke flytte et areal, men skal slette det og gentegne det på nyt sted. Efter gem flyttes lokalitetssignaturen automatisk hen i midten af det nye areal.
- 3.47 **Slet valgte lokalitet** eller **areal** + klik på objektet +
- 3.48 **Vælg lokalitet linie** aktiverer de øvrige knapper til linieoperationer. klik på linien som skifter farve til blå (er nu aktiv). Derefter kan linien enten flyttes ved at klikke og holde fast og flytte +
- 3.49 **Skabe ny linie**. Kan først aktiveres efter valg af lokalitet, da linier knyttes til en lokalitet. Bruger skal være opmærksom på linier, der skal krydse administrative grænser. Her er det vigtigt at tage stilling til i hvilket område hovedparten af linien skal ligge og dermed selve lokalitetens placering. Linier kan tegnes som afbrudte stykker, og igen skal man være opmærksom på, hvor lokalitetens punkt er placeret eller skal placeres. Ved gem af afbrudte liniestykker risikerer man at punktet automatisk flyttes hen i midten af det største liniestykke, som måske er placeret i nabosognet eller farvandsområde.
Tips: Ved oprettelse af lange liniestykker f.eks. som forundersøgelingsarealer til motorveje eller ledningsføringer må registrator tage stilling til, om der skal oprettes kun én lokalitet/punkt og i hvilket administrativt område, for derefter at tegne linien som ét stykke. Eller at oprette centerpunkter/lokaliteter med hvert sit liniestykke i de respektive områder. Liniestykkerne kan stødes tæt sammen ved Sogne-/Farvandsgrænser. Sidstnævnte metode kan anbefales af hensyn til overblikket for de enkelte områder. Desuden vil journalnumre o.a. knytte disse lokaliteter sammen.
- 3.50 **Ændre linie**. Klik på liniestykket. Når systemet viser linien med små cirkler i enderne, kan man klikke et vilkårligt sted på linien og trække dette til et nyt sted, som så bliver et "knæk" på linien. Man kan fortsætte med at skabe flere knæk, samt at forlænge linien ved at trække i én af cirklerne i enderne af linien. Lokalitetens punktsignatur flyttes ikke.
- 3.51 **Slette linie**. Marker linien og tryk på ikonet.
- Gem** operation med punkt, areal, linie
- 3.52 **Print** lokalitet. Printer brugerudskrift af lokaliteten.
- 3.53 **Øvelse: Bilag s. 19-21, oprettelse af forundersøgelingsareal og efterfølgende udgravning.**

Øvelsen fører registrator igennem oprettelse af lokaliteter med arealer, flytning af punkter, sletning og gentegning af arealer: Følg illustrationerne i bilaget.

3.6 Signaturforklaring subskærm

Lister over farver (datering) og symboler (anlægsklassifikation) til punkter, arealer og grænser.

4.0 Søgning (oversigtskærmens venstre kolofon), bilag s. 3-5

4.1 **Enkel søgning** i enten en enkelt lokalitet via forskellig identiteter eller områder. Det er ikke nødvendigt at vælge mere end én unik identitet.

4.1.1 **Systemnr** er databasens identitet på en post . Ved downloads og videre arbejde hermed er Systemnr nøglen mellem hovedtabellerne.

4.1.2 **Stednr** er nummer på sogne- eller farvandspolygon. Indtast de første 4 cifre af nummeret, vent til systemet svarer (grå farvemarkering) med navn på området. Vælg derefter med klik. Herfra kan hele området vises som liste med knappen "Søg" i bunden af skærmen.

4.1.3 **Lokalitetsnr** = løbenummer indenfor et stednr.

4.1.4 **SBext** er et efterstillet bogstav til lokalitetsnr. Kombinationen af Stednr+Lokalitetsnr+ evt. SBext er nøgle til Nationalmuseets gl. sognebeskrivelse og mange andre museale arkiver, videreført af DKC.

4.1.5 **Fredningsnr** = nummer på fredet lokalitet sammensat af målebordsbladnr+løbenummer indenfor bladet. Fredningsnr er nøgle til administration af fredede fortidsminder samt tabellerne i FF: *Kuas_Journal, Tilstand, Tilsyn* og *Formidling*.

4.2 **Journalnr** søges i alle tabeller hvori journalnumre lagres: *Analyser, Begivenhed* og *Kuas_journal*

4.3 **Stednavn** søger stednavne registreret i basen, ikke opslag i KMS stednavnebase

4.4 **Ansvarsområde** søger i listen over museernes ansvarsområde

4.5 **Ejerlav** søger i KMS ejerlavsbaser med navn, og således ikke gemte ejerlav i FF-basen

4.5.1 **Matrikelnr** søger i KMS ejerlav/matrikelbase og giver kun resultat, hvis der er et fortidsminde på det søgte matrikelnr

4.6 **Anlægshovedgruppe** søger fra valg mellem 10 hovedgrupper, jvf:

<http://www.kulturarv.dk/index.php?id=4354>

Bruger kan også undlade hovedgruppe og blot søge anlægstype, men de fleste anlægstyper er bundet til en bestemt hovedgruppe.

TIPS: Det nedsætter svartiden at vælge hovedgruppe først.

4.6.1 **Anlægstype** søger i liste over anlægstype, jvf:

<http://www.kulturarv.dk/index.php?id=4354>

4.6.2 **Anlægsdatering** søger i liste over anlægsdateringer, kode og betydning.

4.6.3 **Vælg fra Tidslinie** slår op i systemets grafiske skema over dateringskoder og deres indbyrdes placering på en tidslinie med absolutte årstal, jvf. 8.3.5 og bilag med eksempler.

4.6.4 **Fra år:** og **Til år:** Søgning via absolutte årstal.

Indtast fra år og til år. Årstal før Kristi f. skal have et – (minus) foran tallet.

Tips: Søgning på dateringer indenfor et tidsrum (fra – til) omfatter alle lokaliteter, som har anlæg dateret indenfor dette tidsrum. Derfor skal bruger specificere sin søgning så snævert som muligt. Se eksempler 1-2 på dateringer i bilag.

4.7 **Adresse** slår op en liste hos KMS med adresser på gade- og vejnavne (ikke husnummer) samt postnr.

TIPS: Søgningen giver kun resultat, hvis der er lokaliteter indenfor 500 m fra midtpunktet af adressen (gade-/vejnavn).

4.8 **Fritekst** søger ord, tegn, sætninger i alle fritekster knyttet til begivenheder.

TIPS: Undlad at søge efter almindelige ord eller begreber af hensyn til svartiden.

Når lokaliteten er fundet skal bruger selv bladere ned gennem begivenhederne og finde den begivenhed+fritekst som indeholder det søgte. Dette forbedres forhåbentlig til at systemet viser den aktuelle fritekst med det samme.

4.12 **Søg kun fredede fortidsminder** begrænser valgte øvrige søgekriterier til disse lokaliteter

- kombineret kun på fredede fortidsminder.
- 4.13 **Søg kun indenfor vist kortvindue** begrænser de valgte øvrige søgekriterier til kortvinduet. Her skal bruger være opmærksom på, hvad der i forvejen findes i kortvinduet og målestokken.
- 4.13.1 **Inkludere følgende lokalitetstyper:** Afkrydsning af en eller flere felter begrænser yderligere søgning (og dermed svartid). Der kan vælges mellem 5 typer, jvf.5.3.
- 4.14 **Gem søgekriterier**
Aktiver knappen og vælg navn til din søgning. Derefter gemmes søgningen i en liste som kan ses under menupunktet "MIN SIDE".
- 4.15 **Rens søgeresultat**
Brug knappen mellem søgninger, f.eks. fortrudte kriterier.
- 4.16 **Søg** starter søgning og resultatet vises som liste i centerkolofonen. Søgning kan også aktiveres efter kriterier er valgt og dernæst blot tast <Enter>.
- 4.17 Avanceret søgning, bilag s. 6-7**
Der kan søges fra en liste over udvalgte data fra foreløbig 13 tabeller. Der kan kombineres data fra 4 tabeller ad gangen med ét blandt 7 forskellige kriterier kombineret med "And" eller "Or".
Avanceret søgning opererer med systemets datakoder, som kan downloades fra bilag til vejledningen C 11-3: <http://www.kulturarv.dk/index.php?id=4354>
Et vist kendskab til SQL hos brugeren er en forudsætning for korrekte svar fra databasen.
Tips: Af hensyn til belastning og svartider for systemet er det vigtigt at sætte søgekriterier så snævre som muligt. Begræns søgning til definerede områder (Stednr) som udgangspunkt for kombination med andre tabeller og datafelter. Det samme gør sig gældende indenfor begivenheds- og anlægstyper. Brug kun "Avanceret søgning" når søgningen omfatter datafelter, som ikke er tilgængelige i søgeskærmen "Enkel søgning", og kriterier som går udover "And", f.eks. "Ikke lig med" eller "Mindre end" o.lign. Brugeren kan søge ret "avanceret" med funktionen Enkel søgning, hvor 11 forskellige datatyper fra 7 forskellige tabeller kan kombineres ("And") med et ID, jvf. 4.1 ff.
- 4.18 Download søgeresultat, se bilag s. 8-12**
Et downloaded søgeresultat er kun resultatet af Enkel søgning, ikke Avanceret søgning. Der downloades flg. data:
Systemnr, Stednr, Loknr, SBext, Frednr, Stednavn, Stednavntype, Anlægstypekode, Anlægstype, Dateringskode, Datering, Fra_aar, Til_aar, Kommunenavn, Kommunernr, Sevaerdighedsklasse, Url.
Disse data lagres i en zippet fil i systemet, som kan hentes af bruger. Følg den illustrerede vejledning punkt 1-6) i bilaget.
Den udpakkede MapInfo fil kan linkes direkte til FF databasens Oversigt-site med "lynet" (links), når bruger fører musen henover en lokalitet i plottet.
Følg den illustrerede vejledning punkt 7-15 i bilaget.
- 5.0 Lokalitet hovedskærm, bilag s. 22**
Skærmen er inddelt i 4 områder:
Øverst vises identitets- og administrative data, det ansvarlige museum som lokalitetens position hører under (område), logdata, lokalitetsstatus og lokalitetstype.
Venstre kolofon viser en liste over adgang til specielle subskærme.
Centralt findes en række subskærme direkte relateret til Lokalitetstabellen og nederst findes en række kommandoknapper.
- 5.3 **Lokalitetstype** comboboks
Administrativ, uvis anlæg (AD) oprettes automatisk af systemet ved ny lokalitet, som afventer supplerende data om anlæg, begivenheder m.v. Denne type anvendes især til lokaliteter planlagt til forundersøgelse. Hvis der oprettes et anlæg skifter lokalitetstypen automatisk til "Kulturhistorisk".

Ikke-kulturhistorisk (IK) er undersøgte lokaliteter uden fund af kulturspor.
Kulturarvsareal (KA) er et geografisk område indeholdende særlig betydningsfulde fortidsminder, som kan være fredet eller ikke-fredet, men som myndigheder og private skal tage særlige hensyn til. Kulturarvsarealer er udpeget af de for området ansvarlige museer i samarbejde med KUAS.

KA-lokaliteter kan kun ændres eller slettes af KUAS.

Kulturhistorisk (KU) er lokaliteter med mindst ét klassificeret kulturhistorisk anlæg

Slettet lokalitet (SL) er slettet fra tabellen over lokaliteter og dermed visning. Lokaliteterne findes i en særlig tabel, som kun er tilgængelig for administrator. Henvisninger til slettede lokaliteter fra andre lokaliteter bibeholdes under Andet_ID, jvf. 7.1

Kun Administrator kan slette lokaliteter.

Undervandshindring af uvis art er objekter på havbunden, som ikke er verificeret m.h.t. om det er natur eller kulturhistorisk.

5.4 **Lokalitetsstatus** comboboks

Status kan ændres fra "upubliceret" til "publiceret", men ikke omvendt. En publiceret lokalitet skal indeholde: Stednavn, stednavn-type, mindst ét anlæg og én begivenhed med en fritekst der beskriver lokaliteten.

5.5 **Venstre kolofon** indeholder en liste over datagrupper organiseret i hierarkier, som åbnes ved klik på de åbne trekanten ud for de gule "mapper" Hvis der er data i en mappe skal man klikke på en post markeret med blå "dokument –signatur". Herefter åbnes den tilhørende registreringsskærm og dennes evt. relaterede skærme, jvf.8.0 ff. Der kan ændres på rækkefølge mellem anlæg og begivenheder og skabes relationer mellem anlæg, jvf. 8.5

5.6 **Bunden af skærmen** indeholder:

5.6.1 **Ændringer** knap kun tilgængelig for KUAS. Her vises ændringer i basen

5.6.2 **Ny** knap aktiveres i forbindelse med datagrupper i venstre kolofon.

5.6.3 **Slet** aktiverer sletning af hele lokaliteten. Kun tilgængelig for KUAS

5.6.4 **Luk** knap til skærmen. Samme funktion som x i øverste højre hjørne af skærmen.

5.7 **Lokalitetsrapport** aktiverer en brugerstyret liste over datagrupper, der kan vælges til print på skærm eller printer. Se bilag s. 23-24.

5.8 **Lokalitet-subskærme** indeholder 8 datagrupper direkte knyttet til lokalitet-tabellen:

Andet ID , jvf.7.1

Stednavne, jvf.7.2

Position , jvf.7.3

Fredning, jvf.7.4

Formidling, jvf.7.5

Tilstand, jvf.7.6

Relationer, jvf.7.7

Gammel ejendom, jvf.7.8

6.0 **Lokalitet**

6.01 **Definition:**

En Kulturhistorisk lokalitet defineres som et sted *locus*, hvor en kulturhistorisk aktivitet har efterladt sig spor på land eller i vand, men også steder, hvortil knyttes kulturhistorisk tradition/sagn, selvom der på stedet ikke er fysiske spor af menneskets aktivitet.

Geologiske eller zoologiske steder defineres ikke som en lokaliteter, medmindre stedet samtidig bærer spor af menneskets aktivitet eller tilknyttet tradition, eller der har været udført en antikvarisk undersøgelse.

6.01.1 **Lokalitetstyper**

Lokaliteter inddeles i typer afhængig af om der er fundet spor af kulturhistorie eller ej, jvf. 5.3

Kulturarvsareal

Kulturhistorisk (KU) med spor af menneskelig aktivitet

Slettet lokalitet

Undervandshindring er et objekt af ukendt art på havbunden, der har været – eller er til fare for sejllads eller fiskeri (*Hold*).

6.02 **Identifikation:**

En lokalitet identificeres dels med databasens unikke **Systemnr**, dels med et nummer på det administrative område **Stednr** på land (sogn) eller vand (farvandsområde), hvori den befinder sig, + **Lokalitetnr** som er et løbenummer indenfor området + evt. et efterstillet litrabogstav **SBext**. Derudover kan lokaliteten være fredet med et unikt fredningsnummer **Frednr**, samt **Stednavn**. Nummerudvidelse i form af bogstaver som **SBext** eller efter et **Frednr**. kan og må ikke længere oprettes af praktiske årsager til søgning i basen og sortering på enten tal eller tekststreng (tal+bogstav).

6.03 **Lokalisering:**

En lokalitet stedfæstes til et punkt med x,y, koordinater i UTM-EUREF89, evt. med ét eller flere arealpolygoner tilknyttet, jvf. nedenfor.

En lokalitet kan også være ikke-stedfæstet uden koordinater, blot til et **Stednr**. indenfor et landområde.

6.03.1 **Marine lokaliteter** som er usikkert stedfæstede forlis eller vrug indenfor et havområde registreres med omtrentlig position, evt. midt i farvandsområdet, sammen med en særlig **Afsætningskode (64)**. Der er to grunde hertil, dels kan lokaliteterne i det mindste ses på et kort, som ellers kunne give indtryk af at være fundtomt. En anden grund er, at til forskel fra landfund verificeres de usikkert stedfæstede fund kun sjældent ad hoc, f.eks. ved systematiske surveys af havbunden, dykkerbesigtigelser o.a.

I så fald flyttes lokaliteten hen til den præciserede position, jvf. 6.2.2 og 6.2.3

6.04 **Kulturhistorisk areal:**

Et område med spor af aktiviteter der udgør **helheder**, såsom anlæg hørende til bosættelse, begravelser, erhvervsaktiviteter o. lign.

Arealet knyttes til et punkt med lokalitetnr. Dette punkt behøver ikke at ligge i centrum af arealet. Områder med **spredte spor af samtidige aktiviteter** oprettes som henh. punkter eller arealer efter registrators *skøn og best practise* med henblik på **overskuelighed** og **orientering** også for andre brugere. Der kan oprettes **relationer** mellem lokaliteter som tolkes hørende til en helhed, jvf. 7.7

Registrator kan oprette:

6.05 Areal omkring **forskellige anlæg** med **samme datering**.

6.06 Areal med **flere polygoner** kan oprettes hvis arealet er gennemskåret af moderne forstyrrelser såsom vejanlæg o.lign. Arealerne er knyttet til samme punkt og lokalitetnr.

6.07 Areal med et eller flere **fundtomme områder** inde i arealet såsom søer eller forstyrrelser oprettes som polygoner, som **udskæres** som "huller", jvf. 3.45.

6.08 **Areal over administrative grænser** mellem sogne eller mellem land og vand kan oprettes tilhørende et punkt i det ene område; følg vejledning i oprettelse af punkt med tilhørende areal, jvf. 3.45

6.09 Areal med **samme type aktiviteter** over **længere tidsrum med kontinuitet**, typisk bosættelser med nogenlunde samme udstrækning. Er der stor afstand mellem aktiviteterne i tid, bør der oprettes forskellige lokalitetnr., som netop vises med forskellig signatur/farve på kort.

6.10 **Detektorplads – areal.** Typisk vil en detektorplads først blive oprettet som et punkt/lokalitet med anlæg klassificeret efter genstandenes art som møntfund, enkeltfund osv. eller som et splittet skattefund, jvf. 8.1.5 ff.

Efterhånden som fundene opsamles evt. med større spredning oprettes et areal omkring den første lokalitet eller et andet af fundstederne. Under denne lokalitet samles alle fund, som efter dokumentation og registrators skøn f.eks. klassificeres som sporene efter en bosættelse, handelsplads eller opløjet gravplads, istedet for individuelle genstande/anlæg, jvf. 8.1.5 ff.

Til slut knyttes fundstederne sammen med relationer, jvf. 7.7.

6.11 **Forundersøgelser-arealer** : Se illustrationer i bilag s. 19-21.

Oprettes omkring et administrativt punkt med en eller flere polygoner (arealer) uanset udstrækning knyttet til punktet. Efter evt. undersøgelse af området bibeholdes forundersøgelingsarealet til det administrative punkt (og lokalitetnr). Dernæst oprettes ét eller flere punkter med eller uden arealer svarende til de udgravede områder. Det er ligeså vigtigt at oprette en undersøgt fundtom ikke-kulturhistorisk lokalitet med areal som en kulturhistorisk lokalitet med areal.

- 6.12 **Udgravningsareal** kan oprettes som en eller flere polygoner omkring det faktisk undersøgte område knyttet til et **administrativt punkt**. Fundsteder indenfor arealet kan oprettes som enten kulturhistoriske punkter eller arealer, og hvis der ikke fandtes noget ved undersøgelsen defineres lokaliteten som **ikke-kulturhistorisk punkt** evt. med tilknyttet areal (udgravningsarealet). Se illustrationer i bilag s. 19-21.
- 6.13 **Sammenlægning af eksisterende punkter eller arealer til ét punkt eller areal** kan vise sig nødvendig, når en kulturhistorisk sammenhæng konstateres. Overflødige punkter og arealer skal nedlægges, det ønskede areal skal rettes og data flyttes hen til den blivende lokalitet. Indtil en kopieringsfunktion af indholdet af anlæg og begivenheder etableres i systemet må disse operationer foretages manuelt.
TIPS: Registratør rådes til at tage et print af de lokaliteter, der skal nedlægges og via dette tilføje og opdatere data på den blivende lokalitet. Det er især kun administrator, der kan slette lokaliteten efter anmodning fra brugeren, via email til FF@kulturarv.dk
- 6.14 **Areal som linie** (egentlige smalle polygoner) kan oprettes som enten én sammenhængende linie eller som liniestykker til et punkt med lokalitetnr. Denne funktion anvendes typisk til lokaliteter såsom veje, volde og kanaler med så ringe bredde, at det er vanskeligt at tegne på et kort, jvf. 3.49.
I tilfælde af, at linien går henover en administrativ grænse gælder liniens identifikation, som det sted- og lokalitetnr, hvor punktet befinder sig.
- 6.15 **Kulturarvsareal** er områder indenfor hvilket der findes kulturhistoriske spor som er truet af moderne aktiviteter, og derfor er under særlig bevågenhed fra offentlige myndigheder. Arealerne er defineret af ansvarshavende museer og Kulturarvsstyrelsen i fællesskab og kan fortsat kun oprettes eller ændres i fællesskab.

Litteraturhenvisninger: Stednummerfortegnelsen, Centralregistreringsrapporter 5, Farvandsinddelingen

- 6.2 Oprette Lokalitet** kan gøres på 3 måder (bilag s. 14-15):
- 6.2.1 **1) Uden koordinater i et område**, dvs. ikke-stedfæstet til andet end et Stednr, enten fordi lokaliteten ikke umiddelbart kan stedfæstes til et punkt, eller fordi den oprettes som foreløbig til senere opfølgning. Databasen indeholder mange lokaliteter fra retrospektive registreringer af ikke nærmere stedfæstede fund til et sogn. En del af disse er registreret med lokalitetnr 0A - (SBext), som ad hoc ændres til "rigtige" lokalitetsnumre uden SBext (gøres af administrator). Her er det vigtigt at registrere stednavn til et så snævert område som muligt eller et ejerlav, alt som evt. senere kan opklares.
- a) Gå til venstre kolofon, subskærm **Lokalitet**.
Alle felter i denne skærm er obligatoriske.
- b) **Indtast Stednr eller sogne-/farvandsnavn**
Efter de første 4 karakterer åbnes stednummerlisten. Vent til systemet svarer med grå markering, klik derefter på valg.
- c) **Stednavn:** indtastes enten fra en foreliggende kilde, evt. blot sogne- eller farvandsnavn. Hvis registratør evt kender ejerlavets navn (stednavntype = uspecificeret) er dette en hjælp til senere stedfæstelse, jvf. 7.2
- d) **Type:** vælg stednavnets type fra liste. Lokaliteter oprettet til forundersøgelse registreres typisk med et beretningsnavn, selvom dette kan være navn på en bebyggelse og adresse. Stednavne kan senere opdateres og udbygges med navn på mråde/bebyggelse/ejendom og adresse. Registratør skal have in mente, hvilket stednavn der vises på det offentlige site, jvf. 7.2

e) **År:** Årstal for stednavnet fra kilde eller kort, f.eks. årstal fra et af de topografiske kort i kortlagene.

f) **Opret:** ved klik opretter systemet næste ledige lokalitetnr og åbner lokalitetskærmen for evt. videre registrering af data, jvf. 7.1 ff.

Bemærk at systemet automatisk klassificerer lokaliteten som type "Administrativ", med én begivenhed og én fritekst "Afventer data", men ingen anlæg.

Tildeling af koordinater til en ikke-stedfæstet lokalitet:

g) Find stedets koordinater på kort i målestok 1:2835 og tjek forholdene på stedet, først og fremmest hvilket stednr (slå grænser til), dernæst om afsætningen vil falde sammen med eksisterende lokaliteter, o.a.

h) Notér koordinater

j) Gå til positionsskærm, jvf. 6.2.3 og 7.3 og indtast koordinater.

6.2.2 **2) Med koordinater via afsætning i kort,** jvf. 3.41.

6.2.3 **3) Med indtastning af koordinater.** Anvendes i tilfælde af, at positionen f.eks er omregnet fra andre koordinatsystemer. Der findes indtil videre ikke en omregningsfunktion i systemet, så bruger er henvist til at foretage omregningen i andre værktøjer, f.eks:

<http://www.kms.dk/Referencenet/Koordinatransformation/>

og derefter indtaste de beregnede koordinater under subskærmen *position*, jvf. 7.3.

TIPS: Funktionen kan også anvendes i tilfælde af små korrektioner uden at flytte lokaliteten manuelt på kort, jvf. 3.42, eller som en korrektion efter flytning på kort.

6.3 **Slet lokalitet.**

En lokalitet kan kun slettes af administrator. Lokalregistratorer skal sende en e-mail til :

FF@kulturarv.dk

7.0 Identiteter og administrative data, subskærme

7.1 **Andet ID** subskærm, bilag s. 25

En lokalitet kan have haft forskellige former for andre numre, både i stednumersystemet på land eller vand, fredningsnumre, lokale numre, specielle numre evt. fra andre databaser m.v. se opslag under **Type**. Disse numre kan også referere til slettede lokaliteter, og ved søgning på et lokalitetnr under ENKEL SØGNING, jvf. 4.1, søger systemet også i tabellen *Andet_ID* og finder disse numre, som kun kan ses her.

Andet_ID oprettes automatisk af systemet ved flytninger af en lokalitet indenfor et stednr eller mellem Stednumre, samt ved ændret målebordsblad for en fredet lokalitet, jvf. 3.42. Registrator kan fortsat oprette *Andet_ID* ved evt. sammenlægninger af lokaliteter, hvor ét eller flere lokalitetnr nedlægges. Der kan oprettes >1 *Andet_ID* knyttet til ét lokalitetnr.

7.1.0 **Ny** knap renser skærm parat til input af nyt stednavn

7.1.1 **Type**, vælg fra liste

7.1.2 **Andetnr** registreres, når nummeret ikke er en kombination af Stednr+lokalitetnr eller et Frednr.

7.1.3 **Stednr**, indtast 4 cifre og vent til system svarer med grå markering, vælg nummer

7.1.4 **Lokalitetnr**, indtast nummer uden extension i form af bogstaver

7.1.5 **Extension (SBext)** indtast med stort bogstav, kun ét bogstav

7.1.6 **Institution** hvortil *Andet_ID* refererer, vælges fra liste.

7.1.7 **Frednr** indtast nummer, også med evt. efterstillede bogstaver.

7.1.8 **Fredningsstatus**, vælg fra liste

7.1.9 **Årstal** for nummeret registreres som refererence til den historiske dokumentation. Hvis det ikke kendes, indtastes blot registreringsår.

7.1.10 **Gem andet id**

7.1.11 **Slet.** Markér i listen hvilket *Andet_ID* der skal slettes og tryk på knappen slet.

7.2 **Stednavne** subskærm, bilag s. 26.

En lokalitet skal identificeres med mindst ét stednavn, som kan findes på et kort i systemets kortlag.

Der kan registreres flere stednavne, f.eks. skal et kendy **kaldenavn** på fortidsminde altid registreres, uanset om det findes på kort eller kun overleveret som lokal tradition. Et kaldenavn må ikke forveksles med **beretningsnavne** fra arkæologiske- eller andre undersøgelser. Udover kaldenavn skal mindst ét andet stednavn fra systemets kort registreres, f.eks. navn på ejendommen, hvor fortidsmindet befinder eller andet. Det er først og fremmest stednavnets **dokumenterede år** på et samtidigt kort eller andet dokument, der skal registreres, ellers blot registreringsår.

Stednavne registreres efter flg. regler:

7.2.0 **Ny** aktiveres til input af nyt stednavn

7.2.1 1) Først **kaldenavn** på fortidsminde (uden anførselstegn)

7.2.2 2) Dernæst registreres "horisontalstratigrafisk", dvs. indefra og udefter m.h.t. navnets dækning. For eksempel først navnet på en beboelse (hus/gård), evt. vejnavn og nr., dernæst navnet på bebyggelse (landsbyby), og endelig evt. navnet på en egn/landskab.

7.2.3 3) **Type**, vælges fra listen. Et par eksempler er nævnt ovenfor, f.eks. beretningsnavne som Elmast 4, Tulipan-vraget m.v. fra beretninger.

7.2.4 4) **Primært navn** skal krydses af. Kaldenavn skal altid vælges som Primært navn.

7.2.5 5) **Gem stednavn**

7.2.6 **Slet** et stednavn fra listen. Der skal efterlades mindst ét stednavn markeret som primært.

Tips: Læg mærke til om det slettede navn var primært navn. Husk at en lokalitet skal have mindst ét stednavn markeret som primært.

7.3 **Position** subskærm, bilag s. 27

Registrerede koordinater vises "ghosted" indtil knap **ændre** er aktiveret.

7.3.1 **Upload** knap åbner et vindue med et Danmarkskort med div. kommandoknapper.

Denne funktion gør det muligt at tilføje et sæt arealkoordinater til et punkt fra en fil på brugerens computer. Koordinater til liniestykker kan også uploades, da systemet definerer et liniestykke som en polygon. Hvis et eksisterende areal eller linie skal ændres, skal disse slettes før upload af et nyt areal. Se eksempel i bilaget s. 28-30.

Vælg fil åbner brugerens dokumentoversigt på egen computer. Brugerens fil skal være i MapInfo format og koordinaterne i EUREF89.

Godkend knap

Slet knap

Annuller knap

7.3.2 **Original position** knap åbner subskærm, bilag s. 31, til at registrere omregnede positioner i FF.

1) Indtast **x,y koordinater** (evt. Z), eller tal fra decca i de respektive felter.

2) Dernæst **Institution** og evt. **Journalnr.**

3) Vælg **Position type** på det oprindelige koordinatsystem.

FF-systemet indeholder desværre ikke en **omregningsfunktion**, og registrator henvises til <http://www.kms.dk/Referencenet/Koordinattransformation/>

4) Kommentarer til position kan noteres i **Fritekstfeltet**.

7.3.3 **GI position** knap åbner subskærm, bilag s. 31, til at vise gamle koordinater på flyttede lokaliteter i FF.

Desuden vises **dato** for flytning og hvilken **afsætningskode** punktet havde.

Denne position må ikke forveksles med **Original position** fra andre kilder.

7.3.4 **Fritekst** til position. Her kan skrives kommentarer til positionsdata.

7.3.5 **Alternative positioner** som ikke er oprettet som individuelle lokaliteter. Typiske eksempler er **usikre vragpositioner** fra flere forskellige kilder. Disse positionsdata kan registreres som en fritekst-type til hver kilde som en begivenhed, jvf. 9.1.1 ff

7.3.6 **Ret** position kan først foretages når knappen er aktiveret. Derefter vises koordinaterne med normal type. Overskrivning bør foretages efter tjek af koordinater på kort.

Indstillinger i målestok 1:2538 med alle punkter og arealer slået til, idet systemet ikke validerer, om en ændret afsætning f.eks. berører positionen på en anden lokalitet, indenfor et andet areal m.v. Systemet tjekker kun, om den ændrede position stadig ligger

indenfor området (stednr-polygonen). I modsat fald fremkommer en fejlmeddelelse (efter [Gem position](#))

TIPS: **Ret position** funktionen er praktisk ved **hurtige oprettelser** af flere lokaliteter på én gang i samme kortvindue på **omtrentlig** position (og sikker afstand til eksisterende nabopunkter), gemme dem, og bagefter **finjustere** koordinaterne i denne skærm. Det gælder især registrering af marine fund og andre ved mindre flytninger < 10 m, hvor det kan være svært at ramme det rigtige sted med museklik i kortvinduet.

7.3.7 [Gem position](#) efter indtastning af felterne.

7.4 **Fredning** subskærm, kan læses af alle men kun editeres af KUAS. Bilag s. 32

7.4.1 **Definition:**

En fredet lokalitet er beskyttet mod indgreb, og omfatter alle de kulturhistoriske spor på lokaliteten, som falder ind under museumsloven, medmindre andet er specificeret i fredningsteksten og tinglyst. Visse fredede lokaliteter er endvidere beskyttet af en "100 m zone" regnet fra lokalitetens periferi, som kan ses på GIS-kortlaget "Beskyttelseslinier". En fredet lokalitet har et nummer [Frednr](#), en [Fredningsstatus](#) samt en [Fredningstekst](#).

Fredningen kan være [tinglyst](#) med dato, eller afventer [Tinglysning](#), jvf. liste.

En fredning kan være [aflyst](#) med dato, men bibeholdes i systemet (i [fredningstabellen](#)).

Dens tidligere status overføres automatisk til [Andet_ID](#).

Kun KUAS kan frede og aflyse en lokalitet.

Nogle lokaliteter er tildelt Fredningsnr, men **afventer** beskrivende data, Fredningstekst samt Tinglysning (og meddelelse til ejer).

En lokalitet kan have være både Tinglyst og senere Aflyst med samme Fredningsnr. Dette kan ske i tilfælde af:

1) lokaliteten konstateres ødelagt eller skal fjernes. Lokaliteten aflyses med status "S" (slettet)

2) konstateret fejl i Fredningsnr eller forvekslinger mellem lokalitetens geografiske placering og Fredningsnr. Nummeret aflyses sammen med status "S" og lokaliteten genfredes med et nyt Fredningsnr + status B. Nummer og status tildeles automatisk af systemet og kan ikke editeres.

3) Ved konstaterede fejl i lokalitetens øvrige identiteter (Stednr og Lokalitetsnr) ændres kun Stednr + Lokalitetsnr. Fredningsnr og status bibeholdes på den geografiske position.

4) Alle ændringer af identiteter og status overføres autom. af program til [Andet_ID](#), jvf. 7.1.

7.4.1.1 [Fredes](#) aktiveres når en lokalitet skal tildeles et Frednr. Systemet finder selv næste ledige Frednr på målebordsbladet samt tildeler [Fredningsstatus](#) (Fredet 1937 eller senere).

7.4.1.2 [Aflyses](#). Når knappen aktiveres aflyses fredningen og status ændres til Slettet

7.4.2 [Tinglysning-dato](#) formatteres af systemet til år-måned-dag

7.4.3 [Aflysning-dato](#) formatteres af systemet til år-måned-dag

7.4.4 [Fredningstekst](#) er en beskrivelse af fortidsmindet. For de flestes vedkommende er teksten udarbejdet på *Fredningsrejsen* eller senere. Forlægget for disse tekster blev først udarbejdet i *Sognebeskrivelsens "gule lister"* på Nationalmuseet, og kan ses under begivenhedstyper i Begivenhed-subskærmen. Fredningstekster kan indeholde ejendomsoplysninger fra pågældende tidspunkt og behøver således ikke være de nuværende gældende, jvf. matrikelnr fra OIS-tjenesten vist på lokalitet-hovedskærmen. Teksterne kan endvidere indeholde senere iagttagelser fra besigtigelser o.a. op til FF-systemets ibrugtagning.

7.4.5 [Kommentar](#) (Sbg-kommentar) var interne kommentarer til sagsbehandling

7.4.6 **Slet Fredning** Ændrer fredningsstatus til "S" og Frednr+ gl. status overføres til [Andet_ID](#). Fredningsnummeret slettes ikke af tabellen.

7.5 **Formidling** subskærm, bilag s. 33

Registreringsfelter kan kun editeres af KUAS-registratorer og indeholder data om fredede lokaliteter, bl.a. felter med markering af, om der er [Parkeringsplads](#), [Skilt ved](#)

offentlig vej, Skilt ved fortidsmindet og offentlig adgang, som er særlige vigtige data for offentlighedens adgang til data via systemet. Disse data opdateres fra det periodiske "Tilsyn".

Ikke-opdaterede formidlingsdata vil indeholde beskrivelser o.a. fra "nyberejsningen", 1979-1999.

Intern vurdering. Comboboks med datavalg.

Off. udpegning. Lokalteter egnet til offentlige udflugtsmål. Data opdateres af KUAS i takt med Tilsynet og en systematisk gennemgang af alle fredede lokaliteter.

Seværdighedstekst: Seværdighedstekster fra den gl. Nyberejsning erstattes ad hoc af tekster fra Tilsynet.

7.6 **Tilstand** subskærm, bilag s. 34.

Data om tilstande er knyttet til forskellige typer lokaliteter. Bevaringstilstand på det enkelte anlæg registreres andetsteds, jvf. 8.6.

Øverst i subskærmen findes et listevindue med med registrerede sæt af årstal + data som kan sorteres i kolonner. Af hensyn til brugernes forskellige skærmstørrelser kan de enkelte kolonner foldes ud og ind, samt sorteres.

7.6.0 **Ny** knap åbner datafelter for input

7.6.1 **Trussel** grad registreres kun knyttet til kulturarvsarealer, samt **Reg. år.**

7.6.2 **Omgivelser** registreres på alle typer lokaliteter, vælg fra liste. Samt **Reg. år.** Eksisterende data stammer først og fremmest fra de systematiske berejsninger fra 1873 og fremefter af **synlige** fortidsminder, dvs. både fredede og ikke-fredede lokaliteter.

Tips: Beskrivelse af omgivelser kan være ligeså vigtige for bevaringen af andre typer fortidsminder, og FF systemet er derfor åbent for fremtidig brug af denne datatype. For eksempel vil omgivelser fra luftfoto kunne registreres på ikke synlige fortidsminder på overfladen, men vigtige for erkendelse og videre foranstaltninger om disse fortidsminder.

7.6.3 **Afmærkning** registreres på fredede lokaliteter, vælg fra liste. Samt **Reg. år.**

7.6.4 **Gem tilstand** gemmer data og de vises bagefter i listevinduet.

7.7 **Relationer** subskærm, bilag s. 35

Lokaliteter kan knyttes til hinanden som **parent-child** ("parent-child") relationer uanset den indbyrdes geografisk placering. Én parent-lokalitet kan have flere child-lokaliteter (flerstrengt net-relation), men ikke omvendt. Fra den gl. DKC-base er overført mange **henvisninger** mellem lokaliteter som relationer, både i net mellem én parent og flere children, men også som énstrengede kæder (**chain-relation**) mellem én parent og én child, som igen er parent til én child osv.

Netrelationer, typiske eksempler:

1) Et bopladsområde er registreret med flere lokaliteter, med eller uden arealer. Én af bopladserne vælges og registreres som parent, og dén eller de andre lokaliteter som child/children. Typiske eksempler er en landsby, der flytter rundt i et område. Her kan den oprindelige landsby vælges som parent til de andre.

2) En gravplads kan registreres som parent til andre grave fundet i nærheden, når disse tolkes som hørende til gravpladsen.

Kæde-relationer, typiske eksempler:

3) En runesten findes fritstående på en **kirkegård**, men man har en formodning om stenens oprindelige plads ved et **vadested**. Runestens placering antyder en fortsat funktion som mindesmærke ! Og klassificeres som sådan (anlægskode 22155) på kirkegården. Hvis der ikke allerede er oprettet en lokalitet ved vadestedet oprettes denne som parent med 2 anlæg: 1= vadested (anlægskode 10236), 2 = runesten (anlægskode 22180) med relation til kirkegården og dermed mindesmærket (runestenen), jvf. 8.1.4.

Lignende eksempler er runestenerne opstillet som **havepynt** eller mindesmærker i Jægerspris Slotspark, hvor de fleste af stenedes oprindelige fundsteder kendes. Nogle af

stenene har endda været flyttet rundt flere steder. Her kan der oprettes kæderelationer mellem nuværende og tidligere lokaliteter i kronologisk rækkefølge.

4) Et anker er opsat som mindesmærke i en **havn**. Ankerets oprindelige fundsted kendes og oprettes som parent med anlæg = anker (anlægskode 10272). Dens nuværende placering på molen oprettes som child med anlæg = mindesmærke (anlægskode 22155). Tilsvarende gøres mellem ankere opstillet som havepynt og kendte primære fundsteder. jvf. 8.1.13

5) En Genforeningssten er en fjernet sten fra et kendt megalitanlæg. Lokaliteten med megalitanlægget oprettes som parent med relation til lokaliteten med genforeningsstenen (anlægskode 22155) som child.

6) En vragedel findes opskyllet på stranden. Hvis denne kan identificeres eller tolkes hørende til et kendt vrage oprettes sidstnævnte som parent til vragedelen (anlægskode 10315) på stranden som child. Tilsvarende relation oprettes mellem en tabt eller dumpet skibslast og forlissted/vragposition. Der er mange eksempler på splittede vrage, hvor der kunne oprettes net-relationer mellem forlisposition som parent til alle positioner på vragedelene som børn.

7.8 **Gl. Ejendom** subskærm, bilag s. 36.

Her registreres data om tidligere ejernavne, ejerlav og matrikelnumre. Næsten alle lokaliteter fra den gl. Sognebeskrivelse er listet under deres samtidige ejerlav og matrikelnr. Det har i mange tilfælde haft stor betydning for stedfæstelsen af usikre lokaliseringer at kende matrikelnummeret sammen med samtidige historiske kort. Endvidere er gl. ejendomsdata vigtige på fredede lokaliteter, som man kan følge tilbage i relation til samtidige dokumenter.

Tips: Ved registrering af usikkert- eller ikke-stedfæstede lokaliteter (uden koordinater), jvf. 6.2.1 ff er det fortsat vigtigt at registrere evt. dokumentation af gl. ejerlav og matrikelnr. for evt. fremtidig opklaring og stedfæstelse.

7.8.0 **Ny** knap åbner for input af data,

7.8.1 **Gl. ejerlavskode.** Vælg fra liste

7.8.2 **År.** Årstal for ejerlav+matrikelnr

7.8.3 **Gl. matr.nr**

7.8.4 **Gl. Ejernavn**

7.8.5 **Gem gammel ejendom**

7.8.6 **Slet**

8.0 **Anlæg** subskærm, bilag s. 37 ff. Jvf. registreringstips 8.1.5

8.01 **Definition:**

Et kulturhistorisk anlæg er de **fysiske spor**, eller **efterretning** herom, af en kulturhistorisk begivenhed eller proces på stedet, jvf. definition af en lokalitet (pkt. 6.01), samt definition af en begivenhed (kt. 9.01).

Endvidere defineres sagn og anden mundtlig tradition ("**metafysiske spor**") om et sted eller et fysisk fortidsminde som et kulturhistorisk "anlæg".

Et anlæg **klassificeres** (typebestemmes) ud fra bestemte fysiske egenskaber ved dets konstruktion, materialer, funktion og kulturelle tilhørsforhold:

8.02 **a) Jordfaste fysiske spor** på land eller i vand, dvs. anlagt/bygget og benyttet på stedet.

Typiske eksempler er gravpladser, bebyggelser, kulturanlæg, produktionsanlæg, monumenter.

8.03 **b) Ikke-jordfaste spor** af kulturhistoriske objekter, dvs. bearbejdet - eller benyttet af mennesker og mere eller mindre tilfældigt efterladt på land eller i vand i – eller udenfor andre anlæg. Typiske eksempler er transportmidler, skatte- og depotfund, eller blot løsfund (enkeltfund) samt sagn/mundtlig tradition.

8.04 **c) Ikke-kulturhistoriske anlæg** er naturdannelser og klassificeres ikke nærmere end at hele lokaliteten defineres som lokalitetstype "Ikke-kulturhistorisk", jvf. 5.3.

8.1.0 **Ny** knap renser anlægskærm parat til input.

8.1.1 **Hovedgruppe:** Anlæg klassificeres i hovedgrupper efter funktion, jvf. liste i comboboks,

og dernæst i:

8.1.2 **Anlægstype** (undergruppe) efter form og funktion, jvf. liste i comboboks. Systemet viser hvilke anlægstyper, der kan knyttes til de enkelte hovedgrupper.

8.1.3 **Transportmidler, bilag s. 38-39** inddeles i transportmidler til lands, vands og i luften og registreres særskilt under hovedgruppe *Transport*, dernæst anlægstyperne *Fartøj*, *Køretøj*, *Luftfartøj*, *Vognedel*, *Vrag* og *Vragdel*, hvortil knyttes typen af transportmiddel ("Betegnelse") fra en særlig tabel.

Fartøj til registrering af flydende fartøjer

Køretøj til registrering af køretøjer i sådan stand/bevaring at typen kan bestemmes, f.eks. som offerfund i moser eller gravudstyr, men også køretøjer i brug.

Luftfartøj til registrering af luftfartøjer i brug eller i sådan stand/bevaring at typen kan bestemmes. Flyvrag fundet i jorden, vådområder eller i havet registreres som Vrag eller Vragdel, og dernæst flytypen hvis denne kan bestemmes.

Vognedel til registrering af jordfundne vogndele, f.eks. som offerfund i moser eller gravudstyr.

Vrag til registrering af sunkne fartøjer, både luftfartøjer og marine fartøjer.

En **stammebåd** fundet i en mose registreres f.eks. som hovedgruppe *Transport*, anlægstype *Vrag*, Betegnelse (type) = *Stammebåd*.

Et sunket **bombefly** registreres tilsvarende som hovedgruppe *transport*, anlægstype *Vrag*, jvf. illustration i bilag til denne vejledning.

Vragdel til registrering af dele af oprindeligt sunkne luftfartøjer eller marine fartøjer.

Tr.midd. knap kan aktiveres efter klassifikation af én af de ovennævnte anlægstyper, hvorefter subskærmen Transportmiddel åbnes, jvf. illustrationer i bilag s. 38-39.

I bunden af skærmen findes kommandoknapperne **Slet**, **Gem** og **Luk**

Betegnelse: Vælg fra liste over betegnelser (typer) på fartøjer og dele heraf

Kaldenavn: Navne på marine fartøjer skrives med stort, f.eks. LUDVIG POSSEHL. Det er fartøjets navn på forlistidspunktet som registreres. Det er almindeligt at fartøjer har skiftet navn og redere i tidens løb, og ældre kaldenavne og skiftende redere/skibsførere kan registreres i fritekst til anlægget.

Identifikationsnr: Identifikationsnr. i det internationale skibsregister

Bjærget: Registreres med Uvist, Nej eller Ja (også ved delvis bjærgning af gods)

Afgangsdato: Kan også blot registreres som årstal

Bestemmelsessted: Land eller havn+land, evt. forkortelse for land (DK, UK, osv.)

Byggested: Såvidt muligt værft/Land eller område.

Byggear: Kun sikkert årstal registreres. Skønnede årstal noteres i fritekst til anlægget.

Hjemsted: Havn/land

Ejer: Navn på private ejer, rederi, eller offentlige institutioner.

Ladning: Udfyldes med fartøjets hovedladning. **Føringsgods** kan noteres i fritekst til anlæg.

Deplacementtype: Vælg fra liste som også indeholder gl. mål såsom *Lybske læster*

Deplacement: Udfyldes med tal som refererer til deplacementtype

Materialer: Anvendt i fartøjet, f.eks. *lærk på eg*

Rig: Udfyldes med antal master således: 1m, 2m, 3m osv. Detaljer om rig og sejlføring noteres i fritekst til anlægget.

Maskintype: F. eks. Albin Dieselmotor, 3-gangs dampmaskine, Hundested motor, o. lign.

Armering: Udfyldes med ja, nej eller uvist. Detaljer om alle former for armering, f.eks. antal kanoner, deres type, kaldenavn og kalibre fordelt på dæk kan noteres i fritekst til anlægget.

8.1.4 **Anlæg med sekundære funktioner**

Typiske eksempler er **runesten** og **ankre** opstillet på sekundære steder med andre **funktioner** f.eks. som bygningsdele, havepynt eller mindesmærker. Hertil hører et antal **genforeningssten** som stammer fra gravhøje og megalitanlæg.

a) Når oprindeligt fundsted kendes, klassificeres kun anlæggets nuværende funktion på dets sekundære fundsted, og anlæggets oprindelige funktion klassificeres på dets oprindelige fundsted. Sidstnævnte kan oprettes som lokalitet uden koordinater blot sognet/farvandet kendes. Dertil oprettes parent-child relationer mellem lokaliteterne, jvf. 7.7

b) Når oprindeligt fundsted ikke kendes, klassificeres både oprindelig og nuværende funktion på samme lokalitet, undtagen genanvendte dele af megalitanlæg (for at undgå stedets tolkning som plads for en megalit).

8.1.5

Registreringstips:

1) Rækkefølge af anlæg er mest praktisk at registrere i **kronologisk orden** på en lokalitet. Det kan dog vise sig at være **hurtigst** at gøre det i den orden anlæggene **optræder** i det foreliggende **dokumentation** for registreringen, og derefter udnytte systemets muligheder for at **ordne** anlæggene i kronologisk/fysisk/hierarkisk orden, jvf. 8.5 .

2) Registrér anlæg med henblik på at formidle et **overblik** over de anlæg, der **karaktiserer** lokaliteten, endvidere **helheder** såsom gårdsanlæg fremfor de enkelte bygninger og hegn, et **samlet antal** grubehuse efter **funktion** som textil- eller metalproduktion f.eks., og tilsvarende m.h.t. gruber, alt efter **datering**. Et enkelt hus eller stolpehul kan klassificeres som et selvstændigt anlæg, hvis der heri er fundet et **skattefund** ell.lign., som er vigtigt for datering og forståelse af lokaliteten og fremtidige **søgninger**. Det er vigtigere at registrere en **forhistorisk situation** med bevidst udnyttelse af datidige anlæg f.eks. sekundære grave i jættestuer eller helleristninger/skåltegn på dæksten end en tilfældig forbindelse mellem anlæg og genstande.

3) Kirke- og klosteranlæg samt **byanlæg** fra historisk tid bør også registreres som 2) med et overblik for øje, men også i detaljer m.h.t. til at klassificere enkelte anlæg, når disse er vigtige at kunne fremsøges igen. Dette afhænger naturligvis af dokumentationen, som kan være **summarisk** at følge for en registrator, der ikke selv har undersøgt lokaliteten in situ. Det kan f.eks. være en udgravningsberetning med et resumé: "...I feltet fandtes spor af 3 huse, 4 latriner og 2 bageovne", som registrator så blot registrerer som sådan. Hvis en udgravning blot berører en enkelt grav på en kirkegård, et hjørne af et kirkegulv, eller en mur omkring et kloster, bør hele kirkegården, kirken og klosteret også registreres omend ikke i detaljer, så med en hovedtype og datering.

4) Udnyt muligheden for at **karaktisere** et anlæg med **standardbemærkninger**, dér hvor klassifikationssystemet mangler detaljeringsgrad eller et tredje niveau, f.eks. bemærkninger såsom randsten, overpløjet eller stenkappe tilknyttet gravhøje. Formen på stensætninger kan beskrives, såsom rund, firkantet o.a., samt bemærkninger til gravanlæg, f.eks. dobbeltgrav, barnegrav, hundeoffer, o.lign., jvf. **Karakteristik** 8.6

5) Møntfund skal altid klassificeres som selvstændige anlæg. Fund af flere mønter samlet (skattefund) bør oprettes som ét anlæg med datering efter **slutmønten**. Skattefund bestående af mønter og andre genstande klassificeres med min. 2 anlæg, henh. mønter og depot.

6) Detektorfund som er opsamlet løbende over tid i et område (lokalitet med areal), bør samles i **anlægsgrupper** under en lokalitet. For eksempel kan der være fundet diverse antal mønter og metalgentande fra 1000- og 1100-tallet spredt over et område. Lokaliteten og anlæg 1 kunne klassificeres som en *handelsplads*, anlæg 2 = x antal mønter fra 1000-tallet, anlæg 3 = x antal mønter fra 1100-tallet og anlæg 4 = x antal enkeltfund fra 1000- og 1100-tallet, jvf. 6.10.

Samlet under 1-6) gælder at udnytte den nye mulighed i FF for i **fritekster til anlæggene** at beskrive og dokumentere eventuelle detaljer og vigtige iagttagelser.

8.2

Min. antal og **Maks. antal** er af systemet udfyldt med 1 og kan editeres efter flg. regler:

1) præcist antal registreres i begge felter. "3 grave" registreres med et 3-tal i begge felter.

2) omtrentligt antal, f.eks. "Ca. 50 grave" kan f.eks. registreres som:

Min.antal = 40, Maks. antal = 60, afhængig af registrators skøn.

3) sikkert minimum -, men usikkert maks. antal registreres med det sikre Min. antal, f.eks. 1, og Maks antal slettes til **null** (tomt felt).

8.3 Datering, bilag s. 40-44.

Anlæg dateres enten "relativt" med en periodebetegnelse via systemets "tidslinie" eller "absolut" med årstal. Forskellen i systemet er:

8.3.1 **Relativ datering** er bundet til kulturhistoriske begreber ud fra de materiale levn som samlet definerer en "kulturhistorisk periode" i forhold til andre, f.eks. typologisk uanset årstal. Det vil sige, at indhold og kronologisk placering af perioderne i et system kan ændres efterhånden som forskningen forbedrer dette system, men ikke den relative placering af det enkelte fund.

8.3.2 **Absolut datering** er derimod enten resultatet af en naturvidenskabelig beregning af årstal eller en historisk dokumentation af årstal, uanset hvor i periodesystemet dateringen falder. Det vil sige, at ved evt. opdateringer af periodesystemet vil et absolut dateret fund risikere at blive placeret i en anden periode. I så fald:

Absolut datering ? Afkrydses hvis dateringen er af den type

8.3.3 **Fra år:** Udfyldes, evt. med – foran tallet (før 0)

8.3.4 **Til år:** Udfyldes, altid større end fra år, evt. med – foran tallet.

Eller:

8.3.5 **Vælg fra Tidslinie, bilag s. 42-44**, anvendes ved **relativ datering** via et grafisk 2-dimensionalt skema over dateringskoder på 8 niveauer fra snævre til brede perioder. Der er mouse-over funktion som viser kodernes betydning og årstal. Registratør bør vælge så snævre dateringer som muligt.

1) Dobbeltklik i én periode betyder at **fra_år** og **til_år** vælges fra samme periode.

2) Ved enkelt klik i en periode vælges **fra_år** fra denne og **til_år** med klik i en yngre kode

3) Der kan vælges frit henover et spand af dateringskoder, som dækker det ønskede tidsrum.

I systemets 1. version lagres kun den bredest dækkende "hovedperiode" f.eks. Oldtid, Sten-, Bronze-, Jernalder, osv. som anvendes på Oversigt-sitet for alm. brugere. Den samme hovedperiode vises i lister over søgninger på lokaliteter i Registratør-sitet, omend det ikke kan bruges til ret meget her, jvf. 2.4.

I systemets 2. version lagres alle koder et registreret tidsrum dækker. Det vil stadig være den fuldt dækkende hovedperiode, der vises på Oversigt-sitet, men Registratør-sitet vil vise dateringskoderne på anden vis.

4) Det ældste **fra-år** og yngste **til_år** overføres af systemet til de 2 felter under skemaet og derfra til dateringstabellen.

8.3.6 **Plottes** afkrydses ved det anlæg, som skal vises med signatur på kort. Der skal være ét og kun ét anlæg markeret til plotning.

Tips: Vælg det karakteriserende anlæg, f.eks. gravhøjen, eller en samlet gruppe anlæg under én klassifikation, f.eks. grave eller detektorfundne enkeltgenstande o.lign. til plotning.

8.4 **Fritekst** til anlæg kan benyttes til at beskrive vigtige detaljer om anlægget, som ikke beskrives andetsteds, f.eks. under begivenhed eller analyser. Jvf. løvrigt registreringstips ovenfor under 8.1.5.

8.5 **Relationer mellem anlæg** (venstre kolofon), bilag s. 37, 48

Anlæg kan relateres indbyrdes i hierarkisk orden op til 8 niveauer. Hertil anvendes Windows lignende filsystem med gule "mapper" i venstre side af skærmen. Øverste "mappe" er betegnet med Systemnr = selve lokaliteten.

Opret: Se øvelse i bilaget s. 48.

1) klik på det anlæg, der skal relateres som child til et anlæg oppe eller nede i listen, som skal være parent. Vent til anlæggets data er vist i subskærmen.

2) Hold fast med musen ("advarsel-ikon" vises til venstre for anlægget)

3) træk anlægget langsomt op eller ned til valgt parent. Undervejs passerer en blå linie, hvilket betyder at man er på niveau med - eller passerer et andet anlæg i listen. Til venstre for dette anlæg vises nu en grøn "+" ikon. Dermed er dette anlæg parent.

4) Her slipper man musen (og child) og de 2 anlæg vil vises som et hierarki parent-child, hvor parent har en lille grøn ikon i et hjørne.

Man kan bygge videre i dette hierarki ved at vælge et andet anlæg og knytte til den 1. parent eller det første child som så bliver parent osv. indtil der ikke er mere plads i hierarkiet (8 relationer).

Fortryde:

1) Flyt enten en parent med alle children til et anden ny parent eller:

2) Flyt et enkelt child ud af hierarkiet og før det helt op til det mappen med Systemnr, hvilket betyder at dette anlæg blot findes på stedet.

Eksempel: Se illustrationer i bilag s. 48

På en lokalitet findes en gravhøj med flere brandgrave. Højen er kendt som Baunehøj, og et sådant anlæg skal derfor også klassificeres.

Anlæggene indtastes f.eks. i vilkårlig rkflg. (efter beretningen) og anlægshierarkiet vil se ud som figur 1. Derefter kan registrator tage fat på at ordne hierarki mellem anlæggene, vf. figur 1-4.

8.6 **Karakteristik** subskærm, bilag s. 47.

Til anlæg kan knyttes data om kompasorientering, mål (i cm), anlægsnavn, bemærkninger samt bevaringstilstand. Skærmen indeholder et listevindue over registrerede poster (vises med postens løbenr.)

8.6.0 **Ny** knap åbner for input af data

8.6.1 **Mål år:** årstal for målangivelser i den foreliggende dokumentation

8.6.2 **Kompasorientering:** Vælg fra liste

8.6.3 **Måltype:** Der skal vælges en måltype fra listen. Systemet tilbyder desværre ikke omregningsfunktion fra gl. danske mål:

1 Favn (F) = 188,3 cm

1 Alen (') = 62,8 cm

1 Fod (") = 31,4 cm

1 Tomme (") = 2,61 cm

1 Skridt = 80 cm

8.6.4 **Længde , Bredde, Dybde, Højde.** Sidstnævnte skal ikke registreres med enten + eller minus foran tallet. Der findes validering af, at bredde ikke er større end længde.

8.6.5 **Areal (i m²)**

8.6.6 **Anlægsnavn:** Navn på anlægget i beretning (ikke lokalitetens navn) registreres uden " " (anførselstegn) om navnet.

8.6.7 **Bemærkning:** Her kan vælges mellem 80 standardbemærkninger, som egentlig er et 3. niveau i anlægsklassifikationen, jvf. 8.1.ff). For eksempel **randsten** (om gravhøje), **dobbeltgrav**, **hund** (enten som dyregrav eller gravudstyr. Listen kan udvides efter behov, dvs. en ny standardbemærkning skal være mere end lokalt forekommende. Anmodning og beskrivelse mailes til systemadministrator.

8.6.8 **Bemærkningsår** for iagttagelsen

8.6.9 **Bevaring:** Vælg fra liste. Bemærk at til det er det enkelte anlæg, som kan beskrives med en bevaringstilstand, til forskel fra "Tilstand", som er hele lokaliteten jvf. 7.6.

8.6.10 **Registreret år** er egentlig "bevaringsår"

9.0 Begivenhed

9.01 **Definition:**

En begivenhed defineres som en **aktivitet** af antikvarisk betydning, som ikke er knyttet til fortidsmindets primære eller sekundære funktion som f.eks. gravsted, bosættelse o.a. Det vil sige aktiviteter der førte til **erkendelse** af en lokalitet *in situ* eller via historiske kilder. Desuden registrering af **tilstande** på – og omkring et fortidsminde, samt **fund** af genstande på stedet, herunder mundtlige **efterretninger** om ikke verificerede fund. Begivenheder **klassificeres** i hovedgrupper efter hovedformål med aktiviteterne og undergrupper (begivenhedstyper) indenfor hver hovedgruppe. Hovedgrupperne er delt op efter aktiviteter henh. "marken", administrative aktiviteter på institutioner og genstandstransaktioner.

Tidspunktet for begivenheden eller **perioden**, i hvilken en bestemt aktivitet fandt sted, registreres med en **startdato** og en **slutdato**.

Begivenheder registreres knyttet til **institutioner, arkiver, journaler, samt involverede personer og deres roller**. Til begivenheder kan knyttes en eller flere **fritekster** (af forskellig type).

Udover de ovennævnte begivenhedsdata er en række data knyttet til begivenheder, jvf. **Vedhæftede dokumenter (pkt. 9.5 ff)**, **Journaler (pkt.12.0)**, **Analyser (pkt.11.0)**, **Digital dokumentation (pkt. 14.0)** og **Arkivdokumentation (pkt. 15.0)**

- 9.1 **Begivenhed** subskærm, bilag s. 47, åbnes via lokalitetskærmens venstre kolofon:
Åbn mappen Begivenhed (klik på trekant)
Klik på en begivenhed (markeret med blå) og subskærmen åbnes
Læs/redigér de enkelte begivenhedsdata, eller opret/slet begivenheder via knapperne
- 9.1.0 **Ny** knap åbner skærm for input af data
- 9.1.1 **Hovedgruppe:** Vælg fra liste
- 9.1.2 **Begivenhedstype:** Vælg fra liste
- 9.1.3 **Startdato Aar:** Skal udfyldes. Evt. med 0000, hvis kun slutår/dato kendes
- 9.1.4 **Startdato Måned:** Kan være tom
- 9.1.5 **Startdato Dag:** Kan være tom eller 00, hvis måned er udfyldt og dagen ikke kendes
- 9.1.6 **Slutdato År:** Skal udfyldes og kan ikke være 0000
- 9.1.7 **Institution:** Vælg fra liste
- 9.1.8 **Arkiv:** Default = Uspecificeret (XXX), som kan editeres via liste i comboboks. Listen indeholder navne på arkivgrupper i Nationalmuseet. Mange af disse navne er generelle for museale arkiver og kan derfor anvendes af andre institutioner.
- 9.1.9 **Journalnr:** Udfyldes med kun ét journalnr.
TIPS: Hvis en museumssag indeholder forskellige journalnr, registreres det journalnr som startede sagen og de første begivenheder. Ønskes alle journalnr registreret således, at bruger kan søge på dem individuelt, skal der oprettes en begivenhed pr. journalnr. Eftersom Institutionen allerede er registreret behøver registrator ikke indsætte akronym i journalnr-feltet foran selve nummeret.
- 9.1.10 **Gem begivenhed** i bunden af begivenhed subskærmen
- 9.1.11 **Slet** knap sletter begivenhed og evt. tilknyttet person.
- 9.2 **Person** subskærm, bilag s. 48.
For- og **efternavn** på vigtige personer involveret i begivenheden kan vælges fra listen over ca. 50.000 allerede registrerede personer. Der kan registreres flere personer til samme begivenhed således:
- 1) Aktiver knappen **Ny**
 - 2) Indtast de 4 første bogstaver og vent til systemet finder det første lignende navn. Det kan f.eks. være lignende initialer.
 - 3) Gå ned i listen og find navnet. Findes dette ikke, kan registrator vælge at oprette personen som en ny "stamperson", jvf. 9.2.1
 - 4) **Gem person**
- 9.2.1 **Tilføj person** subskærm, bilag s. 49, åbnes når en person ønskes tilføjet listen.
- 5) Indtast **Fornavn** og **Efternavn**
 - 6) **Gem** og **Luk**. Systemet kvitterer med en meddelelse
 - 7)
 - 8) Gå tilbage til person-skærmen og ad 2) Find den nyligt tilføjede person i listen
 - 9) **Gem person** til begivenheden
- 9.2.2 **Rolle:** Vælg fra listen over standardroller.
- 9.2.3 **Titel:** Vælg fra listen over titler og erhverv. Er valgfrit at registrere, men en fordel når samme navn på forskellige personer optræder i systemet.
TIPS: Ved retrospektiv registrering af historiske dokumenter er titler/erhverv meget vigtigt at registrere af hensyn til sociokulturelle studier knyttet til kulturarv.

En oprettet person i stamtabelen over personer slettes ikke ved sletning af den begivenhed, hvori personen er oprettet.

9.3 **Fritekster** subskærm, bilag s. 50

I venstre side af skærmen er et vindue med allerede registrerede begivenheder (markeret med blå farve) som har en fritekst tilknyttet.

En fritekst kan kun registreres sammen med en bestemt fritekst-type.

Tips: Det er vigtigt for registrator at tage stilling til omfanget og dermed overskueligheden af en fritekst. FF-systemet indeholder flere forskellige steder, hvor en fritekst kan registreres, f.eks. knyttet til et anlæg, en genstand, en position m.v. Derfor skal friteksten til en begivenhed tydeliggøre **omstændighederne, aktiviteternes forløb og de vigtigste resultater** af en undersøgelse, endvidere **generelt om anlæg og dateringer. Gem detaljerne** til fritekst om de enkelte anlæg eller genstande (som ikke samtidig beskrives i REGIN). Jvf. udførlig beskrivelse af begivenheder og fritekster i rapporten C11-3.

9.3.1 **Fritekst-type:** Vælg fra liste.

Den mest alm. brugte friteksttype er *Berejsertekst (BTE)* sammen med tekst fra sognebeskrivelsen (ca. 140.000 tekster) og *Blandet tekst (BLA)* sammen med fritekster (ca. 130.000 tekster). Dertil kommer fritekster til alle de fredede lokaliteter, dels forlægget for fredningsteksterne af typen *Tekst fra Nationalmuseets gule lister (GUL)* samt *Tinglyst tekst*.

Af mere specielle fritekster er typen *Kopi af tekst/indskrift (AFS)*, f.eks:

ROULV.SIS (indskrift på runesten).

Der kan forekomme fritekster af typen *DKC/KUAS-registrator kommentar*. Disse kommentarer er indtastet under registrering, når der f.eks. har været problemer med at identificere en fritekst til en begivenhed/lokalitet. Disse kommentarer vil blive slettet ad hoc som kommentarerne viser sig overflødige.

9.3.2 **Fritekst :** Indtast fritekst, jvf. tips under pkt. 9.3.

9.4 **Omgruppering af begivenheds-rækkefølge.**

I begivenhedslisten (venstre kolofon) foretages evt. omgruppering/flytninger af begivenheder ved:

- 1) markér den enkelte begivenhed med musen
- 2) klik og "hold fast"
- 3) flyt begivenheden enten op eller ned i rækkefølgen.

9.5 **Vedhæftede dokumenter, bilag s. 51 ff.**

I bunden af begivenhedskærmen findes 3 knapper under overskriften:

[Send til sagsbehandling. Tryk på knap for at åbne formular](#)

9.5.1 **Budget** Budgetformularen udfyldes af museet i forbindelse med indsendelse af budget til godkendelse ved en forundersøgelse/undersøgelse. Formularen indeholder de oplysninger, som KUAS skal have for at sagsbehandle det indsendte budget. Formularen er inddelt i 4 sider:

9.5.2 **Side 1 – Stamoplysninger.** Oplysninger om lokaliteten, som formularen automatisk trækker fra FF. Ændringer på denne side skal foretages i FF, og formularen vil hente de rettede data næsten gang formularen åbnes.

9.5.3 **Side 2 – Bygherre.** Museet udfylder alle oplysninger om bygherre.

9.5.4 **Side 3 – Faglig begrundelse.** Museet angiver den faglig begrundelse, og udfylder alle felter markeret med lys rød.

9.5.5 **Side 4 – Vedhæft budget.** Budget og andre relevante dokumenter vedhæftes fra egen maskine. Indtast din e-mail for at få en kvittering for det indsendte.

9.5.6 **Indsend** klik på feltet. Hvis der mangler oplysninger i formularens felter fremkommer en fejlmeddelelse med de felter (feltnumre) som skal udfyldes.

9.6 **Regnskab** Åbner Regnskabsformularen som er inddelt i 3 sider:

- 9.6.1 [Side 1 – Stamoplysninger](#). Oplysninger om lokaliteten, som formularen automatisk trækker fra FF. Ændringer på denne side skal foretages i FF, og formularen vil hente de rettede data næsten gang formularen åbnes.
- 9.6.2 [Side 2 – Oplysninger til sagsbehandling](#). Her angives alle relevante oplysninger til brug for sagsbehandlingen.
- 9.6.3 [Side 3 – Vedhæft regnskab og statusrapport](#). Regnskab, statusrapport og andre relevante dokumenter vedhæftes fra egen maskine. Indtast din e-mail for at få en kvittering for det indsendte.
- 9.6.4 [Indsend](#) klik på feltet. Hvis der mangler oplysninger i formularens felter fremkommer en fejlmeddelelse med de felter som skal udfyldes, se bilag s. 56.
- 9.7 [Danefæ](#) Knappen er kun aktiv sammen med en begivenhed af typen *Danefæ erklæring* eller *Danefæ indsendt*. Formularen er inddelt i 4 sider:
- 9.7.1 [Side 1 – Stamoplysninger](#). Oplysninger om lokaliteten, som formularen automatisk trækker fra FF. Ændringer på denne side skal foretages i FF og formularen vil hente de rettede data næsten gang formularen åbnes.
- 9.7.2 [Side 2 – Personer](#). Oplysninger om finder af danefæ og danefæmodtager. Felter med lys rød farve skal udfyldes.
- 9.7.3 [Side 3 - Oplysninger om genstande til brug for sagsbehandling på Nationalmuseet](#).
- 9.7.4 [Side 4 - Fundliste](#). Fundliste indtastes i eller vedhæftes formularen.
- 9.7.5 Indtast din e-mail for at få en kvittering for det indsendte.
- 9.7.6 [Indsend](#)
- 9.7.7 Efter indsendelse af vedhæftede dokumenter kvitterer systemet med et svar fra KUAS.
- 9.8 **Tilsynsresultat** subskærm, bilag s. 66
Data kan kun læses af KUAS og registratorer med tilsynsrettigheder. Kun KUAS kan editere i disse data.
[Overtrædelse](#), [Alvor](#), [Omfang](#), [Varighed](#), [Beskrivelse](#), [Billede](#), [Ejerkontakt](#), [Slet tilsynsresultat](#), [Gem tilsynsresultat](#):
- 10.0 Genstande** subskærm, bilag s. 67, åbnes via venstre kolofon.
Fund af genstande på en lokalitet kan ikke længere registreres, men man kan læse de hidtil registrerede genstande fra DKC-basen. Dette er besluttet som følge af, at systemet **REGIN** bliver tilføjet links til FF-basen via sted- og lokalitetnr.
- 10.1 [Serienr](#): Afkrydset hvis registreret således.
- 10.2 [Genstandsnr](#): Genstandsnummer kan være registreret enten som et enkelt nummer eller en "tekststreng" af numre adskilt af bindestreg (serie), f.eks. A 235-48.
- 10.3 [Accessionsår](#): Årstal for genstandens registrering på et museum eller tildelt nummer i en udgravningsberetning.
- 10.4 [Anlæg](#): Genstandsnumre kan være individuelt tilknyttet bestemte anlæg. I så fald vises nr. på anlæg.
- 10.5 [Institution](#): Ejer/accession af genstande.
- 10.6 [Prefix](#): Bogstav eller bogstaver foran tal i et genstandsnr.
- 10.7 [Suffix](#): Bogstav eller bogstaver efter tal i et genstandsnr.
- 10.8 [Fra nr](#): Genstandsnr uden prefix eller suffix
- 10.9 [Til nr](#): Genstandsnr uden prefix eller suffix
- 10.10 [Fritekst](#): Feltet er ikke tilgængeligt.
- 11.0 Analyse**, subskærm, bilag s. 68, åbnes via venstre kolofon
Ligesom genstande kan analyser knyttes til lokaliteten som helhed eller til de enkelte anlæg. Der kan registreres >1 analyse pr. Anlæg/lokalitet, også af same type.
- 11.1 [Type](#): Vælg fra liste.
- 11.2 [Analyse år](#): Årstal for analysen.
- 11.3 [Anlæg](#): Vælg anlæg.
- 11.4 [Resultat år](#):

Her registreres årstal fra de naturvidenskabelige analyser, dendro-, C 14, termoluminiscens o.a. både som enkelt årstal eller sekvens af årstal med eller uden usikkerhed.

11.5 **Institution:** Den udførende institution for analysen.

11.6 **Journalnr:**

11.7 **Laboratorienr:**

11.8 **Fritekst:** Uddybende tekst om analyse materialet og resultat.

11.9 **Person** subskærm

Personer knyttet til analyser registreres som person knyttet til begivenhed, jvf. 9.2 ff.

12.0 Journaler subskærm, bilag s. 69.

Journaldata kan kun registreres og opdateres af KUAS.

12.1 **Journalnr:**

12.2 **Journalhenvisning:**

12.3 **Journal år:**

12.4 **Fredningsnr-henvisning:**

12.5 **Type:** Vælg fra liste (Sagskode)

12.6 **Begivenheder:** Vælg fra liste hvilken begivenhed journalnummeret skal knyttes til

12.7 **Resumé:** Indtast en kort tekst, maximum = 255 karakterer.

13.0 Litteratur subskærm, bilag s. 70.

Litteratur hvori en lokalitet omtales registreres fremover med udgivelsens internationale ISBN nummer, som via opslag søger litteraturen frem i <http://bibliotek.dk/>

13.1 **ISBN nr:** Indtast nummer

13.2 **Forfatter:** Navn registreres således:

1) Efternavn, komma, fornavn eller initialer

2) Flere forfatternavne registreres på samme måde med & mellem navnene

13.3 **Titel:** Titel på bog ell. lign.

13.4 **Artikel:** Titel på artikel (bogens/Værkets titel skal være også være registreret)

13.5 **Redaktør:** Navn registreres med (red.) eller (ed.) efter navnet af hensyn til at kunne overføre print af litteratur fra FF direkte til en litteraturliste

13.6 **Udgivelsesår:**

14.0 Digital Dokumentation, bilag s. 71 ff.

FF-basen indeholder ved start af drift 2010 en sti til knap 3.000 scannede tegninger og fotos fra Nationalmuseets arkiv over "Herredstegninger". Tegningerne vil blive tilgængelige hurtigst muligt.

Der kan fortsat registreres og uploades digitale billeder, som er lagret på brugers egen computer eller institutionens centrale server via knappen "Vis fil". Desuden kan beretninger upolades fra brugers computer eller server via samme knap. Hvis beretningen skal indsendes som en del af sagsbehandling hos Kuas aktiveres knappen "Beretning". Denne åbner X-forms som udfyldes og indsendes elektronisk, jvf. bilag til vejledningen. Kulturarvsstyrelsen vil i løbet af 2010 fastsætte retningslinier for omfanget af uploadede materialer til FF-systemets database.

14.01 **1) Adgang** til at læse og editere data om digital dokumentation fås ved at klikke på ikonet i lokalitetskærmens venstre kolofon. Herved åbnes en subskærm med data vist i listeform.

14.02 **2a)** Markér post i liste som ønskes læst/updateret. Dobbeltklik åbner dataskærm.

14.03 **2b)** Knappen **Ret** åbner dataskærm til læsning/editering af data, se bilag.

14.04 **3)** Knappen **"Ny"** åbner tom subskærm til registrering af **nye data hørende til ny fil**, jvf. 14.2-14.16 og bilag.

Registrering/editering af data

14.2 **Titel/ID:** Titel, evt. nummer på det digitale medie.

14.3 **Dato:** Systemet åbner en datoboks som bruger kan vælge fra. Valgt dato overføres som en del af filnavnet.

- 14.4 **Type:** Vælg type fra comboboks.
- 14.5 **Filnavn:** Er tomt ved registrering af ny fil. Navn på lagret fil af systemet er sammensat automatisk af brugers login navn, registreringsdato i FF + et nummer systemet tildeler filen. Filnavnet kan ikke editeres.
- 14.6 **Kompasretning:** Hvofra et fotografi/film er optaget er p.t. automatisk overført fra Tilsynets data.
- 14.7 **X koordinat og Y koordinat** = Kameraposition er p.t. automatisk overført fra Tilsynets data.
- 14.8 **Copyright:** Kuas har copyright på indscannet materiale fra Nationalmuseet samt fotos fra Tilsynet. Iøvrigt skal feltet udfyldes af brugere, som ønsker copyright på uploaded digitale medier til FF.
- 14.9 **Offentlig ?:** Om et digitalt medie er offentlig tilgængelig og f.eks. kan vises på FF-Oversigt sitet. Afkrydses.
- 14.10 **Original:** Evt. originalens Titel/ID.
- 14.11 **Begivenheder:** Vælg fra liste. Hvis der skal indsendes X-forms til sagsbehandling og godkendelse af beretninger, skal den rigtige begivenhed vælges (typisk en udgravning).
- 14.12 **Vælg fil: Åbner dialogboks til at uploade fil fra brugers computer til FF**
- 14.13 **Lovlig anvendelse:** Beskrivelse af lovlig anvendelse som defineret af indehaver af ophavsretten. Hvis ikke dette er vedlagt dokumentation af digitalt medie forudsættes ingen begrænsninger i lovlig anvendelse.
- 14.14 **Fritekst:** Beskrivelse af motiv på billeder/indhold (video/film) eller omstændigheder ved produktionen.
Endvidere anvendes fritekstfeltet i systemets 1. version til abstract/resumé af den udgravningsberetning, der er uploaded til systemet, og som der skal refereres til i en evt. indsendt X-form, jvf. 14.18. Denne fritekst overføres automatisk af systemet til X-formens "Beskrivelse" felt sammen med de nødvendige data til sagsbehandling, se eksempel i bilag.
TIPS: Systemets 1. version kopierer ikke automatisk beretningsresumé til begivenhedsfriteksten. Det skal registrator selv gøre.
- 14.15 **Gem og Luk** knapper
- 14.16 **Personer** subskærm
Personer knyttet til digital dokumentation registreres som person knyttet til begivenhed, jvf. 9.2 ff.
- 14.17 **4) Vis fil giver adgang til uploaded materiale i FF** fra subskærm med dataliste.
Dialogboks åbnes efter aktivering af knappen "Vis fil" til valg af læseværktøj, se eksempler i bilag .
5) "OK" knap i dialogboksen åbner selve filen.
- 14.18 Indsend beretning til sagsbehandling, bilag s. 74-75.**
Aktiver knappen **Beretning** åbner X-forms til udfyldelse af data, jvf. eksempel i bilag. Beretningen skal være uploaded først, jvf. 14.12 og 14.2 ff.
På X-formen Side 1 udfyldes alle felter automatisk af systemet, herunder tekst i feltet "Beskrivelse", som overføres fra fritekstfeltet i dataskærmen til digital dokumentation, jvf. 14.14.
TIPS: Eftersom der skal knyttes en fritekst til den begivenhed en uploaded beretning hører, er det en fordel at registrator kopierer resuméet over som fritekst. Derved undgås for det første dobbeltarbejde, og dernæst at resuméet nu er en tilgængelig del af dokumentationen af en lokalitet (X-forms lagres ikke i FF, men i Kuas' journalarkiv). Feltet "Vedhæft filer" på Side 2 er ikke beregnet på at vedhæfte selve beretningen.
- 15.0 Arkivdokumentation,** åbnes ved at klikke på ikonet i venstre kolofon som åbner en subskærm, bilag s. 76, med oversigt over registrerede fysiske dokumenter i arkiver, som er knyttet til en lokalitet. Det er typisk tegninger og fotografier (hardcopy). En del af disse dokumenter er scannet i filer, som kan ses under digital dokumentation, jvf. 14.2 ff.
- 15.1 Klik på en af posterne åbner en subskærm til data, som i høj grad er de samme som for digitale data, jvf. illustration i bilaget.

- 15.2 [Type](#): Vælg fra liste
- 15.3 [Titel/ID](#):
- 15.4 [Filtnr](#):
- 15.5 [Fotonr](#):
- 15.6 [Institution](#):
- 15.7 [Arkiv](#):
- 15.8 [Dato](#):
- 15.9 [Copyright](#):
- 15.10 [Lovlig anvendelse](#):
- 15.11 [Begivenhed](#): Feltet er tilgængeligt i en senere version af FF
- 15.12 [Beskrivelse](#): Beskrivelse af motiv på illustrationer og evt. omstændigheder, herunder evt. registrators kommentarer til illustrationen.
- 15.13 [Gem arkivdokumentation](#) og [Luk](#) gemmer data.

- 15.14 **Person** subskærm
Personer knyttet til arkivdokumentation registreres som person knyttet til begivenhed, jvf. 9.2 ff.